

ÇAĞDAŞ KAZAK TÜRK EDEBİYATI YAZARI BERDİBEK SOKPAKBAYEV'İN HAYATI EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Dr. Öğr. Üyesi. Salim DURUKOĞLU*
Elmira MONTANAY**

Öz: 20. yüzyıl Kazak Türk edebiyatının özellikle ikinci yarısında; şiir, tiyatro, çocuk edebiyatı örnekleri, hikâye ve roman türünde yazdıkları ile iz bırakan önemli yazarlardan biri de Berdibek Sokpabayev'dir. Ülkesinde bilinen ve sevilen bir yazar olan Berdibek Sokpabayev hakkında Türkiye'de bilinenler bir iki cümlelik ya da paragraflık bilgilerden ibarettir. Bu yazı bu bilgileri çoğaltmayı, yazarı; hayatı, edebî kişiliği ve eserleri bütünlüğünde tanıtmayı amaçlamaktadır. Yazar ve "Çocukluk Dönemine Yolculuk" eseri hakkında tarafımızca bir yüksek lisans tezi yaptırılmıştır. Bu tezde önce söz konusu eser Türkiye Türkçesine aktarılmış, daha sonra üzerinde kök değerler incelemesi yapılmış, bu yazı bu tezden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Berdibek Sokpabayev, Çağdaş Kazak Türk edebiyatı, hayat, edebi kişilik, eserler...

CONTEMPORARY KAZAKH TURKISH LITERATURE AUTHOR BERDİBEK SOKPAKBAYEV'S LIFE LITERARY PERSONALITY AND WORKS

Abstract: Especially in the second half of 20th century of Kazakh Turkish literature; Berdibek Sokpabayev was one of the important writers who left his mark with poetry, theater, examples of children's literature, stories and novels. Known about Berdibek Sokpabayev who is a well-known and popular author in his own country, consists of a few sentences or paragraphs in Turkey. This article intends to reproduce these information and introduce the author; his life, his literary personality and his works. A master's thesis has been made by us about the author and one of his works called "Journey to Childhood". In this thesis, firstly the work was transferred to Turkish and then root values studies made on it. This article was produced from this thesis.

Key Words: Berdibek Sokpabayev, Contemporary Kazakh Turkish Literature, life, literary personality, works...

ORCID ID: * 0000-0002-2429-7609 / **0000-0002-5993-6909

DOI : 10.31126/akrajurnal.451010

Geliş tarihi: 05. 08. 2018 / Kabul tarihi: 26. 08. 2018

* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü.

** Uzman, Almatı Kazakistan, elmiramontanayeva@gmail.com.

1. Giriş

Göremesek de kökleri ile toprağına tutunan ve ayakta kalan ulu bir ağacın dalları ve yaprakları şeklinde çoğalan Türk edebiyatının yazar ve eser bağlamında gittikçe zenginleşen örneklerine sahip edebiyatlarından biri de Kazak Türk edebiyatıdır. 15. yüzyıla kadar ata yadigârı ortak eserlerle gelen bu edebiyat, 20 yüzyıla gelindiğinde Abay Kunanbayulı, Ahmet Baytursunulı, Mağcan Cumabayulı, Muhtar Avezov vb. isimlerin çabaları ile kendine özgü ve çağdaş bir edebiyat niteliğı kazanmaya başlar.

1917 Bolşevik / Ekim Devrimi'ne kadar millî değerleri işleyen Kazak Türk edebiyatı, bu tarihten Sovyetler Birliğı'nin çöküşü olan 1991'e kadar, komünist parti güdümünde ve diktası altında angaje / bağımlı bir edebiyat olarak propagandacı nitelikteki bir komsomol / kolhoz edebiyatına dönüşür. Kazak Türkleri Kızıl Kırgın, Yapay Açlık Felaketi, sürgünler, işkenceler, kurşuna dizilmeler ve katliamlar toplamı olan bir soykırım batağıının içinde hayata tutunma mücadelesi verirler. Bu yıllar kuşkusuz, Kazak Türk edebiyatının kendi yörüngesinde ve doğal ilerleyişini kesintiye uğratar. Bu korkunç yıllarda, katı bir sansürün yazarları ve kitapları bir tırpan gibi biçtiğı zamanlarda yaşananların edebiyata yansması için bile bu yılların, demir perde, demir yumruk yönetiminin ve yarattığı korku imparatorluğunun etkilerinin geçmesi beklenir (Kolcu, 2006:135-136).

Bu sosyal ve siyasal koşulların içine doğan, eserleri bu gerçekler ışığında da okunması gereken, Çağdaş Kazak Türk edebiyatının üretken ve önemli yazarlarından biri de Berdibek Sokpakbayev'dir. Ülkesinde bilinen ve sevilen bir yazar olan Berdibek Sokpakbayev hakkında Türkiye'de bilinenler bir iki cümlelik ya da paragraflık bilgilerden ibarettir. Bu yazı bu bilgileri çoğaltmayı amaçlamaktadır.

2. Hayatı

Kazak Türk edebiyatının özgün yazarlarından Berdibek Sokpakbayev, 15 Ekim 1924 / 13.10.1924 yılında Almatı bölgesindeki Rayimbek / Narıncol ilçesinde, Kostöbe köyünde, fakir bir ailenin çocuğı olarak doğmuştur. (Mirzahmetulı, 2004:168) Yedi - sekiz yaşlarında annesi çok ağır bir hastalıktan

Yazarın ilk eşi B. Baymuratova ve kızı Samal Sokpakhbayeva.

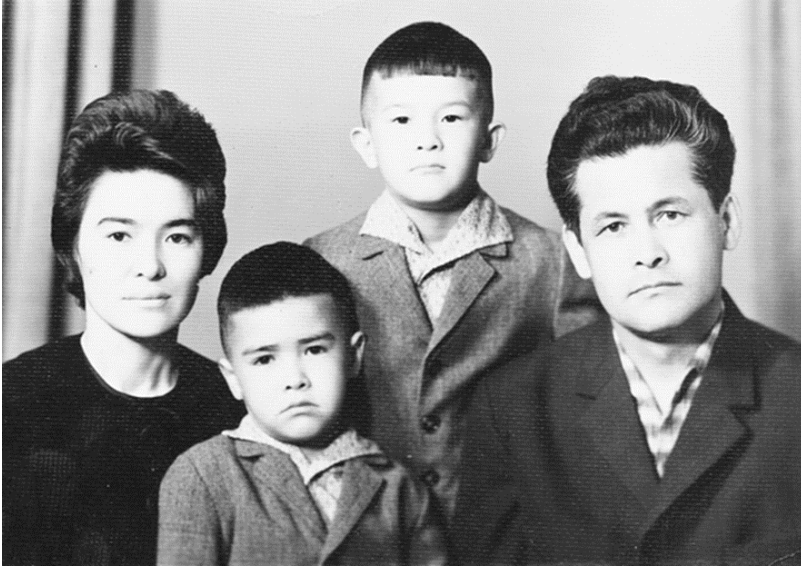
dolayı vefat eder. Böylece yazar küçük yaşlarında yetim kalır. Ailesinde okumuş, eğitilmiş olan tek kişi ağabeyidir. Onun yardımıyla yazar, okulunu ve eğitimini tamamlar. 1949 yılında *Abay Kazak Pedagoji Enstitüsü Filoloji Fakültesi'n* den mezun olur ve daha sonra Moskova'daki *Gorki Edebiyat Enstitüsü'nde* eğitim alır. Eğitimini tamamladıktan sonra Almatı'ya gelip, daha sonra kendisini Kazak edebiyatının ünlü yazar-

larından biri yapacak eserlerini kaleme almaya başlar.

Berdibek Sokpakhbayev, çocukluğundan itibaren okumaya çok hevesli biridir. Küçük yaşlarında, ilk yazarlık denemeleri diyebileceğimiz bir çabanın içine girer ve eline geçen kâğıtlara sürekli bir şeyler karalar. İlk ve orta öğrenimi ile lisans eğitimini tamamladıktan sonra uzun yıllar kendi büyüdüğü topraklardaki köy okullarında öğretmen olarak çalışır. 1952 - 1970 yılları aralığında *Kazak Edebiyatı* gazetesinde, *Yıldız*, *Baldırgan* dergilerinde ve *Kazakistan Yazarlar Birliği'nde* değişik görevler üstlenir. Berdibek Sokpakhbayev, Kazak çocuk edebiyatına katkıları da olan yazarlardandır.

Çocukluğu hep yoksulluk, açlık ve sıkıntılarla geçen yazar için, annesiz kalmak en dayanılmaz acılardan biridir. Bu öksüzlük duygusunu yazar, eserlerine de yansıtıp konu etmiştir. Eserlerinin bazıları yaşadıklarını anlattığı için otobiyografik karakterlidir. Gereksiz övgüden, ikiyüzlülükten hiç hazzetmeyen yazar, Rusların devlet büyüklerini de övmeyi, öven eserler yazmayı tercih etmemiştir. Bazı anlatılanlara göre yazar, "*Yalanı yazmayı sevmem.*" diyerek bir süre yazmayı da bırakmıştır.

Berdibek Sokpakhbayev, bütün düşünceleriyle, ruhuyla, varlığıyla; kendine ve toplumuna yoksulluk, acı ve gözyaşından başkaca bir şey yaşatmayan komünist, sosyalist Sovyet hükümetlerine karşı olan biridir. Özellikle onun son yazdığı romanı "*Ölgender Kaytıp Kelmeydi*" (*Ölenler Geri Dönmez*), Sovyet Dönemi'ndeki mankurtlaşmış / mankurtlaştırılmış topluma karşı, eleştiri, alay, yergi ve iğnelemelerden oluşur. Bu eser yazıldıktan sonra, yayınlanma aşamasında ve yayımlandıktan sonra yazara birçok sıkıntı yaşatır. Bilinçaltında hâlâ korkunç yılların izleri olan insanlar yüzünden romanın sansürden

Yazarın ikinci eşi ve oğulları.

geçemeyen bölümleri çok olur. Bu Sovyet karşıtlığı tutumu, yazarın hayatında pek çok olumsuz gelişmeye yol açar.

Yazarın ölümü hakkında birçok rivayet vardır. Yazar, 1991 yılı 24 Temmuz’unda Almatı şehrinin dışındaki bir parkta vefat etmiştir. Bu tarihi 1992 olarak veren kaynaklar varsa da (Mirzahmetuli, 2004:168) doğru tarih 1991 yılıdır. O zamanki ikinci eşi onun kalp krizinden vefat ettiğini söylemiştir ancak bu açıklama ölümü etrafındaki tartışmaların devam etmesinin önünü alamamıştır.

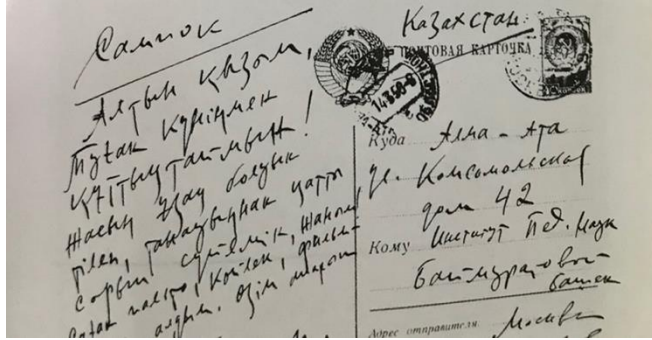
Hayatının son dönemlerinde kimseyle pek görüşmeyen yazar, dünyayı terk edeceği gün de yalnızdır. Bazen insanlar, gerçeği bilse bile anlatamazlar. Ölümü üzerinde karanlık noktalar olduğu iması yazarın tek başına, tanıksız ve nedensiz ölümü ile başlar.

Berdibek Sokpakhbayev, bu söylentiler arasında sessizce defnedilir. Yıllar geçer. Kazak yazarı Kadir Mirza Ali’nin, 2001 yılında yayınladığı “Jazmış” (*Kader*) adlı eserinden sonra konu yeniden gündeme gelir ve yazarlar arasında bir hayli tartışma olur. Yazar kitabında: “Berdibek Sokpakhbayev sağlığı yerinde olan bir adamdı. Çok büyük hastalıkları şöyle dursun, nezle, grip bile olmazdı. Yazar hakikatten ve realizmden başkasını kabul etmeyen, nice yalanlarla dolu, boyalı yazılardan nefret eden, inatçı biriydi. Günlerden birinde, hiç beklenmezken işte bu ağabeyimiz vefat etmiş. İnsanların sözlerine

Бүкіл шығармаларын дерлік балаларға арнаған жазушы балажан елі.
(Қолындағы қызы Самал).

Фотоğrafın altındaki yazı: Бütün eserlerini çocukları için yazан, çocukları çok seven bir şairди.

Okunabildiği kadarıyla Berdibek Sokpакbayev'in kızı Samal Sokpакba yeva'ya doğum gününü kutlamak için gönderdiği mektup.

*Altın Kızım,
Doğum günün kutlu olsun! Ömrünün uzun olmasını dileyerek,
sık sık sarılarak alnından öpüyorum. Canım, sana yeni
elbise, film.....aldım. Kendim getirip
Nereye: Alma-Ata Komsomolskaya Cad. No: 42
Kime: Eğitim Bilimleri Enstitüsü BaymuratkızıBaşen'e
Gönderici Adresi: Moskova*

hatta kendi kulaklarıma inanmadım. İnanmak da mümkün değildi. Fakat ister inan, ister inanma! Öleni geri geri getiremezsin.

Kıyamayarak da olsa sevdiğimiz yazarı toprağın kucağına emanet ettik. Kendi ellerimizle onu gömdük. Fakat yine de içimizde bir şüphe kaldı. Bu kalp bir şeyi hissediyor. Olan biten doğru değil gibi... Şüphem boşuna değilmiş. Sonraları Berdibek Sokpakbayev'in kazasına şahit olan birkaç arkadaşımın, dört beş kişinin, yazarı Kensay'daki parkta ağaca asılı bulduklarını ve kendi elleriyle indirdiklerini söylediklerini duydum. Kazak basın yayını onun nasıl öldüğünün üstünü örtmüş. Biz de bir şey fark etmemişiz. Birçok Kazak okuru hâlen onun nasıl öldüğünden bihaber." diye yazmıştır. Böylece, bu yazıdan sonra Kazak yazarının nasıl öldüğünü herkes merak etmeye ve yeniden tartışmaya başlamıştır.

Kazak yazarlarından biri olan Muratbekov: "Berdibek yalnızca gözüyle gördüklerini yazan, kâğıdı boşuna karalamayan, hakikati kovalayan bir insandı." sözlerine ilaveten, "...böyle bir yazarın kendisini asmasına, intihar etmesine etrafındaki insanlar değil biz bile şaşırırız. "Neden?", "Niye?" gibi sorular insanı rahat bırakmaz. Gerçekten de "Menim Atım - Koja", "Balalığ Şakka Sayahat", Ölgender Kaytıp Kelmeydi" gibi nice eserlerin sahibi nasıl olur da intihar eder? Hadi intihar etti diyelim, onu intihara iten nedenler ne olabilir?" tarzı sözleri ile durumu sorgulamaya ve anlamaya çalışmaktadır.

Bunun gibi sorulara cevap olabilecek bir beyanı da Kazak halk edebiyatı yazarı Muzaffar Alimbayev, 1958'li yıllara ait olan bir hatırasına dayandırdığı bir yazısında şöyle anlatmıştır: "Yüzü yabancı, uzun boylu biri akşamüzeri iş yerine geldi, yazarlar birliği hakkında sorular sordu, özellikle Berdibek Sokpakbayev üzerine durdu, onun çok iyi bir yazar olduğunu, eserlerinin usanmadan okunduğunu söyleyerek ve yazarı överek onun parti hakkında düşüncelerini sorup, gitti." Meğer bu kişi Berdibek'in kendisiymiş.

Bu konuşmanın sonrasında yazar on gün ortalıktan kaybolmuş ve sonrasında geri dönüp kendi isteğiyle sevdiği bu işten, yazarlar birliğindeki görevinden ayrılmış. "Hakikati yazarsam topluma sözüm ulaşmaz, gizli sansürden geçemez." diyen yazar bu işinden ayrıldıktan sonra yazmayı da bırakır. Bırakma sebebini soranlara ise yazar; "Yalanı yazamam." diye yanıt vermiş. Bu açıklamalardan şu anlaşılmaktadır ki, yazar hayatı boyunca acısıyla tatlısıyla saf gerçeğin peşinde koşmuş, gerçeğin şaşmaz ve yılmaz savunucularından ve yazıcılarından biri olmuştur.

3. Edebî Kişiliği

Hiçbir şey yoktan var olamayacağı gibi sanat eserinin konusu ve içerik ideası da kendiliğinden ve tesadüfen ortaya çıkmaz. Bir yazarın bilinçaltını şekillendiren, onu derinden düşündüren toplumsal sorunlar veya hayatta şahit

olduklarıdır. Bu birikim biraz vakit geçince yeni içerikle ve tecrübelerin de eklenmesiyle yazarın hayalinde tekrar canlandırılır ve yazıya dökülür. Her yazar için toplum hayatında gözlemediği olaylar, yaşadığı zorluklar, sevinçler gibi birikim ve tecrübeler güzel bir eserin çıkış noktasıdır. Bu konu hakkında Kazak âlimlerinden biri olan Nurgali “Yazarın sanat yoluna girmesi ve bu yolda ilerlemesi onun hayat yolu ve kaderiyle ilişkilidir.” (1991:144) demiştir.

Rus klasik edebiyatındaki *Radişev, Gers, Gorki*’den bu güne kadar devam eden edebiyat geleneklerinden biri, kendi hayatıyla ilgili yazı yazarken bile ilk sıraya toplum hayatını koymaktır. Ellinci yılların son dönemlerinden başlayarak Kazak edebiyatında yeni sıfatlar, sanat arayışları hep faydacılık merkezli olup Kazak yazarları işledikleri konularda toplum sorunlarını öne çıkarmaya başladılar. Yazımızın konusu olan Berdibek Sokpabayev de böyle arayışların öne çıktığı yıllarda yazmaya başlamıştır.

Kazak yazarlarından biri olan Sabit Mukanov’un (1978:194) “Yazar kendi zamanının sadece gözü ve kulağı değil bununla birlikte bilgisi ve şerefidir. O yüzden, o gözle görüp, kulağıyla duyduklarını beyaz kâğıda birden dökmez, öncelikle görüp, duyduklarının en önemlilerini kalp, ruh ve iman süzgecinden geçirip, dengeleyip, beyin ve kalbinin bin derecelik fırınında eritir.” demesi boşuna değildir. Gerçekten de edebiyatın en önemli hedeflerinden biri kendi çağını ve çağdaşlarının ruhî varlığını yüksek sanat yeteneği ile tasvir etmektir.

Temel ve hatta sosyal bilimlerin hiçbirinin bireyle toplum arasındaki ilişkiyi, bireyin kendi iç dünyasında olan biteni, bunlar arasında gözle görünmeyen bağlantıları edebiyat kadar nazik, derin, esaslı, etraflı bir şekilde anlatamayacağı kesindir. Yani belirli bir toplumdaki tarihi, toplumsal, bireysel gerçekleri anlatmada sanat ve edebiyatla hiçbir alan boy ölçüşemez.

Berdibek Sokpabayev edebiyata ve onun içindeki çocuk edebiyatına çok önem vermiş, okul yaşına gelmeyenine olsun, okul yaşlarındaki çocuklara olsun her birinin gönlüne göre eserler yazmıştır. Hayatın kat kat olmuş gerçeklerini derinden resimlememek, çocuklardan gerçeği saklamak, onları kandırma gibi olur. Küçüklüğünden hakikate doymadan büyüyen çocuğun, büyüyünce insanlığı şaşırmasın bulması, toplumsal- sosyal yeniliklere birden ayak uydurması zor olur. Bu doğrultuda yazmasına rağmen Sokpabayev’in yalın bir didaktikliğe varmaması diğer yazarlardan ayrıcalığıdır diyebiliriz. Eserlerini incerseniz gerçeğe hiç yalan katmadığını görebilirsiniz. Örneğin *Menim Atım Koca (Benim adım Koca)* romanında yazar çocuklara çocukça sırrını açar, kendi kötü yönleri olsun, iyi yönleri olsun saklamadan anlatır. İşte bu karakteriyle, okuyucunun gönlünde yer bulur.

Çocukluk Dönemine Yolculuk adlı eserinde şöyle bir örnek vardır: “Yedinci sınıfta yirmi öğrenciydik. Hepimiz mezun olduk. Haritanın sağını

solunu bile ayırt edemeyen Elemes de mezun oldu. Devlet müfettişi: ‘Bu hâlinle yetinme, vazgeçme, çalış, yüksekleri hedefle.’ diye öğüt vererek ona da diploma verdi.” (Sokpakbayev, 2018:185). Eğitim sisteminin açığına değinen bu paragrafı okurken bu ne, bu gerçeği yazmak Sovyet hükümetine ayıp olmaz mı şimdi? diye düşünenler ve yazarı eleştirenler olacaktır. Sonradan bu durumun otuzlu yılların acı bir gerçeği olduğunu aklına getirenler elbette anlayış göstereceklerdir.

Eğitim öğretimin, öğrencinin pek önemsenmediği zamanlara ait gerçekleri bir yazar nasıl ve niye saklasın? Yazmadığında bu gerçek yok mu olacaktır? Gerçeği yazmamak bir çeşit yalan yazıcılığı değil midir? Pembe, mavi vb. yalanlara başvurarak çocukları dürüst ve adil biri olarak nasıl yetiştirirsiniz? Yazar bu sorulara kendince bulduğu yanıtlar üzerinden acı gerçekleri, ironik / alaycı, ama aslına sadık bir şekilde anlatmayı tercih eder. Bu tercih yazarı, şair Mehmet Akif Ersoy’un “*Sözüm odun gibi olsun / Hakikat olsun tek.*” deyişindeki tercihe eşitler.

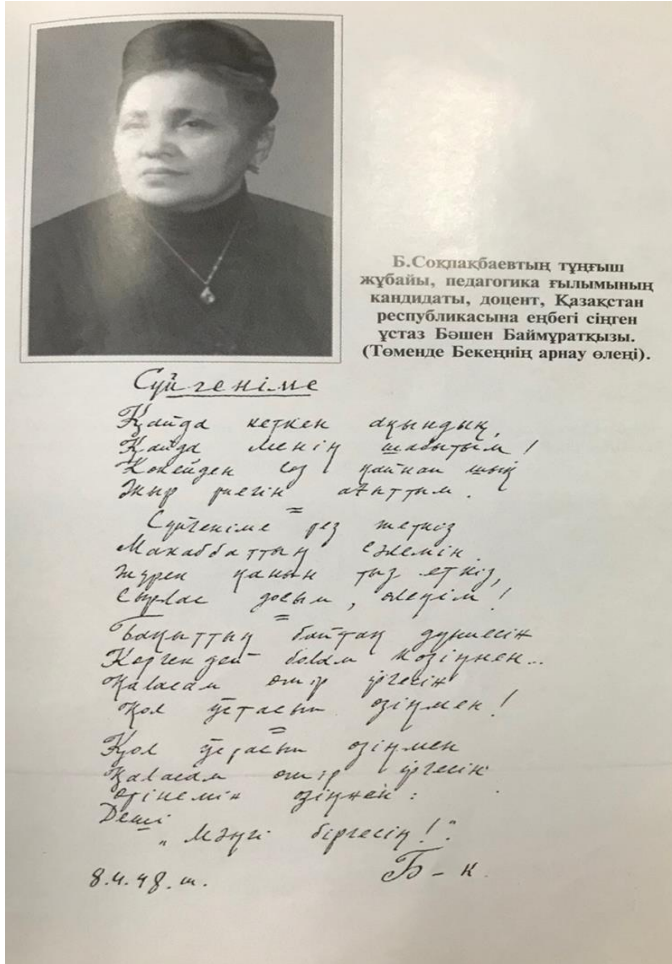
Berdibek Sokpakbayev’in eserleri sadece çocuklar için yazılan eserler değildir, bunları büyükler de okuyabilir. Çocuklar kendilerine ait eserlerde yaşitlarının duygu, düşünce, hayal, değer veya sorunlarıyla tanışır. Büyükler ise çocuk düşüncesine, duygularına dönüş yaparak, çocukların her birine ait özellikleri, psikolojilerindeki farklılıkları dikkate alarak yapılacak eğitimin önemini anlar.

Yazarın kişiliğine ve sanat anlayışına dair şu saptamalar oldukça isabetli ve değerlidir: “...Berdibek sözüne mert, çok titiz biri. Benim tanıyıp bildiğim yazarların içinde en mütevazı ve çalışkandır. O, sadece kalem tutmakla kalmayıp, günlük ev işlerini de titizlikle yapan becerikli bir insandır. Hem kendisine hem de başkasına karşı hem çok adil, hem çok serttir. Sanat insanı genelde dağınık olur. Berdibek ise tam tersine bir asker gibi çok titizdir. Masasında çalışırken ister yerde ister masasının üstünde olsun artık veya atık kâğıt parçası, çöp falan göremezsiniz. Dili kullanırken de öyle titizdir: Her cümlenin, her kelimenin yerli yerinde olmasını ister. Gönlünden en doğrusu ve iyisi bu sesi duyulana kadar düzeltmekten yorulmaz... Onun kitaplarının son sayfasını kapattığında sanat eseri okumuş gibi değil de sanki çok yakın arkadaşını uzaklara gönderip, veda etmiş gibi olursun. Kıyamazsın. İçin parçalanır. Berdibek’in eserleri işte böyle etkiler bırakır okuyanda. Yazar için bundan daha büyük bir mutluluk yoktur diye düşünürüm.” (Myrza Ali: 2014).

Berdibek Sokpakbayev çok çalışkan yazarlardan biridir. Sovyet Dönemi’ndeki zorluklara rağmen usanmadan, yorulmadan çalışmıştır. O yıllarda Kazakistan’da toplu kolhozlaştırma* uygulanmaktadır. Rus dili ve kültürü

Kolhoz: Rusya’da köylülerin ortak çalıştıkları tarım işletmesi, bir çeşit devlet çiftliği.

ile komünist yönetimin ağır baskısı vardır. Köy okullarında aydın düşünceli, iyi yetişmiş öğretmenler yoktur. Bunlara rağmen Sokpакbayev, Kazakların zengin sözcük hazinesini etrafındaki büyüklerden öğrenebilmiştir. Sonraları kendi çalışkanlığı sayesinde okuluna devam ederek eğitimini geliştirmiştir. Derslerine sıkı çalışmanın yanında her çeşit işte usanmadan, bıkmadan çalışmıştır. Bu çalışkanlığının sayesinde birçok kitap, özellikle hikâyeler yazmıştır. Bu iş ve iç disiplini sayesinde okuyucuların özellikle aradığı, eserlerini severek okuduğu yazarlardan biri olur.

Б.Сокпакбаевтың тұңғыш жұбайы, педагогика ғылымының кандидаты, доцент, Қазақстан республикасына еңбегі сіңген ұстаз Бөшен Баймуратқызы. (Төменде Бекеннің арнау өлеңі).

Севdiğиме

Қанда кеткен ақындық,
Қанда мекенің алауың!
Қолыңда су қанша шөп
Жүр рәсік аяттың.
Севdiğиме = өз меркіз
Махаббаттың ермесің,
Мүрең қанша тау еткің,
Сөзге досың, алауың!
Бақыттың = бақтау дүресің
Қарған дос - балаңа көгіңмен...
Қаласаң өмір жүзесің
Қал дегенің оқиғасың!
Қал дегенің оқиғасың
Қаласаң өмір жүзесің
Дегенің оқиғасың!
Дегенің оқиғасың!
Дегенің оқиғасың!

8.4.48. м.

Б-к

Berdibek Sokpакbayev'in birinci eşi B. Baymuratova 'ya yazdığı "Sevdiğime" adlı şiiri.

Fotoğrafın altında yazılı “**Sevdiğime**” adlı şiirin çevirisi şöyledir:

1	2
<i>Nerede bu şairlik !</i>	<i>Sevdiğime çabuk ulaştır</i>
<i>Nerde benim ilhamım?</i>	<i>Aşkımın selamını.</i>
<i>Sözlerim fışkırır kalbimden,</i>	<i>Yürek kanını kabart</i>
<i>Şiir seçmesini damıttım.</i>	<i>Sırdaş dostum, şiirim...</i>
3	4
<i>Mutluluğun engin dünyasını,</i>	<i>Hayat yapısını inşa etsem</i>
<i>Gözlerimle görmüş gibiyim.</i>	<i>El ele tutuşarak seninle.</i>
<i>Hayatın yapısını inşa etsem</i>	<i>Yalvarırım senden</i>
<i>El ele tutuşarak seninle.</i>	<i>Deki: “Hep birlikteyiz!”</i>

Kazak edebiyatının 20. asırdaki yazarlarından biri olan Beksultan Nurjeke yazar hakkında “Bilim ve Medeniyet” kanalının Özel Proje adlı programına verdiği bir röportajında: “Berdibek Sokpakyayev’e okuyucular, araştıranlar genelde çocuk edebiyatının klasiği derler. Bu bir gerçek. “Menim Atım Koca” (Benim Adım-Koca), Balalığ Şakka Sayahat” (Çocukluk Dönemine Yolculuk) adlı eserlerini zevk alarak okuyanlar yazarın çocuk edebiyatının klasik ustalarından olduğunu ikrar eder. “Gauhar”, (Gevher) “Ölgender Kaytıp Kelmeydi” (Ölenler Geri Dönmez) adlı romanlarını okuduklarında yazarın gençlerin ve büyüklerin de klasiği olduğunu kabul ederler. Sonuca gelirse o sadece çocukların ya da büyüklerin klasiği değil, Berdibek Sokpakyayev olarak Kazak edebiyatının klasiğidir.” demiştir.

Ne yazık ki yazarı, özellikle yaşadığı dönemde ve binbir emekle yazdığı zamanlarda kimse böyle adaletle övmemiştir. Cevher toprağın altında kalsa da o cevherliğini kaybetmez. İşte Berdibek Sokpakyayev, değeri pek çok yazar gibi sonradan anlaşılan biridir ve Kazak Türk edebiyatının en değerli cevherlerindedir. O eserleri okudukça, üstünde biriken tozlar uçuşarak yıldızı tekrar parlamaya başlar. Çünkü o; halkına, edebiyata, dürüst, adaletli bir şekilde vicdanıyla ve kalemiyle, hakkını vererek hizmet etmiştir.

Berdibek Sokpakyayev yazarlık bahtını; sanatın binbir mümtaz örnekle bezediği seçkin kütüphanelerde değil; yoksulluğun, açlığın pençesinde, çocukların bile çalıştırıldığı kolhoz günlerinin, annesini çocukluğunda kaybedenlere özgü öksüzlüğün; defter, kalem ve kitabın olmadığı okul hayatının, özetle kıyamete eşdeğer zorluklarla yaşanan günlerin içerisinde aramış ve bulmuştur. O, iyi eğitim alma talihinden yoksun büyüyen bir yazardır. Ekmeğini taştan çıkarmak, çalışarak hayatını kazanmak zorunda kalması, yazarlığa ayırdığı zamanı azaltmıştır. Bütün bu olumsuzlukları alt etmeyi başaran yazar, zamanındaki siyasetin gölgesine sığınmamış, ideolojiyi önemsemeden yazmış,

kendi doğruluğundan hiç vazgeçmeyip, adaletsizliğe karşı dimdik durmayı ve doğru bildiğini yazmayı görev ve insanlık borcu bilmıştır.

4. Eserleri

Yirminci yüzyılın ortalarına hatta 1960'lı yıllara kadar, Kazakistan'daki çocuk edebiyatına dâhil edilen eserler aynı elden çıkmış gibi hep kalıplaşmış yapıda ve tek bir tipte idiler. Bunu en önemli sebebi Sovyet Dönemi'nde eserlerin yayınlanmasında sayısız sorunla karşılaşılması idi. Yazarların eserlerini istediği konuda, istediği şekilde ve içerikte yazmalarına izin yoktu. Yazsalar bile bu eserler denetimden geçemez ve yayınlanamazdı. İzin verilen ve hatta sipariş edilen konularda, belirli formatta eserler yazılırdı.

Berdibek Sokpakyayev ise tam tersine kimseden izin ve icazet istemez, çocukların ihtiyaçlarını gözeten, beklentilerini karşılayan ve yaşadığı dönemin acı tatlı gerçeklerini içeren eserlerini kimseden korkmadan yazardı. Yazarın yen tarihselce edebiyat kuramıyla da okunmaya elverişli eserleri, aç sarakatinin bir sonucu olarak yaşandığı ve yazıldığı tarihin gerçeklerini de bu günlere getirmektedir.

Yazar, sanat hayatının başlarında edebiyata şair olarak girer. 1950'li yıllarda "*Bulak*" (*Pınar*) adlı ilk şiir kitabını yayınladı (Mirzahmetulı, 2004 :168). Kitapta dile kolay, gönle sıcak gelen konular, düşünceler, eğitici değerler, çocuk kapasitesine uygun bir dille işlenmiştir. Bu kitaptaki şiirlerin dilinin sade ve melodili olması çocukların ilgisini çeker. Zamanında okuyucuların gönlünde özge bir yer edinen bu şiir kitabı, Kazak çocuk edebiyatında da sanatsal bir değere sahiptir.

Bu şiir kitabı hakkında Kazak yazar M. Alimbayev şöyle demiştir: "O zamanlardaki çocuk edebiyatı şairlerinin ellerinden çıkan eserlerin içindeki en önde olanının, en medeniyetlisinin Berdibek Sokpakyayev'in şiirleri olduğuna şüphesiz bu kitap delildir. Özellikle '*Mısıık*' (*Kedi*) adlı şiirini çok beğeniyorum. Okul öğrencileri sahnelerde çok okurlardı. Yazarın şiirleri değişik, ilginç vakalara dolu idi. Bu yüzden küçük okurlarımız merakla okurlardı... Bu kitabın öğretmenlik taliminde tam olarak önemsenmediğine çok üzülürüz." (Alimbayev: 1994).

Sokpakyayev, sanat hayatına şiir yazmakla başlasa da yazar sonraları daha çok hikâye yazmaya ağırlık verir ve ustalık okulu sayılan hikâyelerine daha çok emek harcadığı gözlemlenir. Hikâye yazmak Kazak edebiyatında

1950’li yılların ikinci yarısından başlayarak hızla gelişme gösterir. Sokpakbayev’in *Bakıt Joli (Mutluluk Yolu)* (1953) adlı ilk hikâye kitabı bu zamanlarda yayımlanır. Hikâyelerinin karakteristiği şu cümlelerle özetlenir:

Çocuklar için birçok eser yazan Sokpakbayev, kendisini hikâye yazmaya adadı. Yazdığı hikâyelerinde daha çok konunun genişliğine önem vermeye başladı. Onun *Beken, Ortak Kuvaniş, Nagaşı* adlı eserleri düşünce örgüsü ve estetik yapılarıyla çok dikkat çekicidir. Genç yazar; kurnaz, sinsiplanlı maceralar aramaz, sade vakalardan önemli meseleler, düşündürücü konular çıkartabilir (Nurhatov, 1962:324).

Berdibek’in diğer yönlerinden biri de dramacı olması, tiyatro eserleri yazmasıdır. Onun yazdığı *Boztöbe’de Bir Kız Var, Ölenler Geri Dönmez* gibi piyesleri Kazakistan’ın birçok tiyatrosunda sahnelenmiştir.

Sokpakbayev, çocukların gönlünü okşayacak, ruh dünyasını farklı bir etki altında bırakacak, izleri yıllar geçse de kalacak eserler yazmıştır. Ünlü Rus yazarı Anton Çehov, az hacimli, kısa eserleri yazmanın zor olduğundan bahsetmiş; kısa eser yazarken akılda kalacak güçlü ifadeler ve betimlemeler yaratmak için bayağı emek gerektiğini anlatmıştır. Sokpakbayev’in çocuklara yazdığı *Burıl At, Aripbay Jane Kokjal Kaskır (Aripbay ve Kurt), Jol (Yol), Ağaştar Nege Aşulanadı? (Ağaçlar Neden Kızarlar)* gibi eserlerine böyle zor yazılan, emek gerektiren sanat eserleri diyebiliriz.

Çocuklar için kurgulanmış, genelde başroldeki kahramanları çocuklar veya yaşlıları olan eserlerden beklentiler arasında çocuk dünyasına, düşüncesine, yaşına, karakterine uygunluk ilk sıralarda gelmektedir. *Jol / Yol* hikâyesinde başrolde olan *Balgın* adlı karakter de kendi yaşlıları gibi tabiatın sırrını anlamaya, çözmeye çalışır, dikkatini çeken eşyalara daha çok odaklanıp, nasıl yapıldıklarını araştırmaya girişir. Hikâyede her şeyi öğrenmek, bilmek isteyen çocuğun yanında, bitmek bilmeyen sorulara “Sen daha küçüksün, büyüyünce anlarsın.” demeyip, yorulmadan cevap veren baba karakteri de vardır.

Bu eserinde yazar daha çok çocuğun yaşını dikkate almıştır. Örneğin, ağabeyi karakterindeki *Escan*’ı anlatırken yazar, küçük yaşta çocuğun şehir veya ilçeleri pek ayırt edemeyeceği veya anlayamayacağı varsayımından hareket eder. Ağabeyinin şehre gitmesini “Escan ağabeyinin hizmet ettiği yere gitti.” diye anlatır. Bu türden basit ama önemli sadeleştirmeler sayesinde çocuk ağabeyinin çalıştığı yere gittiğini daha rahat anlar. Hayatın çeşitli sıralarını tam olarak anlayıp yetişmeyen, özellikle köy denen en küçük yerleşim biriminde yetişen bir çocuğun bazı sorunların köyden çıkınca biteceğini sanması çok tabiidir. Yazar çocuğun belirli bir yaşını resimleyerek anlatırken bunun yanında onun psikolojik ve sosyolojik gerçeğini de inandırıcı bir şekilde işlemeye özen gösterir.

Yazar “*Jol*” adlı hikâyesinde gerçekçi, realist yönlerin öne çıkmasına ilaveten, olay örgüsüne, hayal öğeleri de katar. *Ağaçlar Neden Sinirlenir?* adlı eserinde bakımsız kalan ağaçların eski günlerine olan özlemini, sıkıntılarını birbirine anlatıp dertleşmesi diyalogundan hareketle teşhis ve intak sanatlarından yararlanır. Ağaçların konuşmalarını, meltem alıp nehrin boyundaki ormana duyurur. Hikâyenin böyle kurgulanması değişik, hülyalı vakalarla dolu olması, masallar ve efsanelerin büyüdü dünyasından yararlanılması anlamına gelir. Böyle eserler okuyarak ya da dinleyerek büyüyen çocukların, ruh ve hayal dünyaları da olabildiğince renkli olur. Ağaçların dalları, kayın ağaçları, çalılar canlanıp, hikâyeye doğa esintilerinin yanında hayal unsurları ile birlikte insan sıcaklığı da katılır.

Berdibek Sokpakbayev’i dünyaya tanıtan, birçok dile tercüme edilen eseri “*Menim Atım Koca*” adlı eseridir. Eserden hareketle Kazakistan’da, Almatı şehrinde “Kazak film” stüdyosunda çekilen aynı adlı film, 1967 yılında, Fransa’daki Cannes (Kan) şehrindeki film festivalinde ödül almıştır. İlk eseri olan “Bulak” (Pınar) adlı eserinden Menim Atım Koca adlı eserine kadar yazdıkları suyu gürül gürül akan bir pınarın, kaynağın devamı olan nehirler gibidir.

Menim Adım Koca eseri başlarda “*Özim Turalı Povest*” (*Benim Hikâyem*) adıyla yayınlanır fakat sonrasında şu anki adına değiştirilir. Bu eser Almatı Yayınevi’nde birçok zorluğu aşarak yayınlanır. Zira bu eserin karakterleri çocuklara iyi örnek olur mu, bunları çocuklara okutamayız, terbiye verici yönü yok, cümlelerinde özetlenen eleştirilerle eserin yayınlanmasına karşı olanlar çoktur.

Okul öğrencilerinin hayatını esas alan bu eser, toplumsal gerçekçiliğiyle, çocuk psikolojisini göz ardı etmemesiyle; günlük yaşamı, hayalleri, gerçeklerle ustalıkla sentezlemesiyle; birçok özgün karakter yaratmasıyla, ince mizahıyla, genç okuyucular için çok değerlidir. Eserdeki her bir karakter aracılığıyla esere yedirilen yerel, milli ve evrensel değerler, hikâyeyi eğitim açısından da değerli ve önemli kılmaktadır.

Hikâye yirmi yedi bölümden oluşur. Buradaki her bir vaka Koca'nın başından geçenler ve kendi ağzından anlattıklarıdır. Hikâyeyi okurken çocuklar da sanki bu olaya ortak olmuş gibi kendilerini hikâyenin içinde bulurlar. Koca, yazara çok yakın bir karakterdir. Yazar: “Eğer gerçeği söylemem gerekirse, Koca karakteri başkasına değil bana benzer. Gençliğimde çok sakın biri oldum diyemem... Fakat Koca'nın başından geçenler tamamen benim başımdan geçenler diye anlamak doğru değildir. Yazarlıkta hayallerin zirvesine çıkmak, olanı, gerçeği hayallerle bezemek doğru olarak göstermemek değildir. Edebiyatın imkânları ile gerçeği anlatmak çok da ayıp değildir diye düşünüyorum” diyerek yazarlık anlayışını açıklar (Kazak Sovyet Çocuk Yazarları, 1987:53).

Sokpakbayev'in eserlerinin içindeki en hacimli ve içeriği açısından farklı olanı, *Çocukluk Dönemine Yolculuk*, (*Balalık Şakka Sayahat*) isimli eseridir. Bu eseri ile yazarın adı çok geniş bir çevrede tanınmıştır. Yazarı edebiyat dünyasına takdim eden, otobiyografik karakterli, kinaye mesafesinin yok olduğu bu eserdir diyebiliriz.

Yazar uzaklardan konu ve malzeme aramakla uğraşmaz. Kendi başından geçen hikâyeleri genelde konu olarak alır ve işler. Onun kaleminden çıkan eserlerin hepsi de otobiyografik karakterlidir, kendi hayatından alınmıştır. Bu tercihin doğal sonucu olarak eserlerinin başkarakterleri de kendine benzer. Daha küçük yaşlarından itibaren kaderin reva gördüğü zorluklarla boğuşmak zorunda kalan yazar; sekiz yaşında ilkokul birinci sınıfı okurken annesi vefat eder. Bu yıllar, Kazakistan'da Rus yönetimindeki kolhozlaştırma yıllarıdır. Kazak halkı için çok zor geçen yıllardır. Annesini kaybeden yazar için bu zorluk ikiye katlanır. Yazarın hayatı yazmakla bitmeyecek kadar çok yaşantıyla sonsuz bir kaynak hâline gelmiştir.

Eser yazmak için konuyu hayattan almak, kolay gözüксе de içerisinde görünmeyen zorluklar da barındırır. Hem güzel ve etkileyici yazmak hem de gerçeğe ihanet etmemek arasında bocalayan yazarlar genelde düş gücü ile değil gerçeğin gücü ile yazmayı tercih ederler. Bu tercih onları zamanın sesi yapar: “Yazar, belirli bir devrin çocuğudur. Onun eserlerinde de işte o devrin gölgesi, görünüşü olmak zorundadır. Bu nedenle yazarın eserlerinin kendi devrinin sosyal hayatından, mücadelesinden ayrı olması mümkün değildir (Ayşolakov, 2001:109). Sokpakbayev de bu eserinde kendi çocukluk dönemini, şahit olduğu olayları, genel sosyal durumları, toplum hayatının önemli meselelerini konu eder. Yazar çocukluğundan yedinci sınıfa kadar başından geçenleri boncuk gibi dizip, birbiri ardınca resimlemiştir.

Çocukluk Dönemine Yolculuk, (*Balalık Şakka Sayahat*) adlı eserinde yazar, otuzlu yılların başlarında köylerde yaşanan zorlukları olduğu gibi anlatmıştır. Ortaklaştırma, devletleştirme uygulamalarının, insana olan güven-

sizliğin; yalancı dedikoducu, mevki düşkün olanların çok olduğu işte o dönemin gerçeklerini Kazak edebiyatında aslına sadık kalarak kaleme alan eserler dendiğinde akla ilk gelen eserlerden birisi budur.. Yine bu eserinde yazar, olayları kendi ailesi üzerinden anlatarak, büyük dönüşümlerin dayatıldığı bir devrin yaşantılarını gözümüzde canlandırır. Başkarakterin gözüyle dönemin ayrıntıları yazı ile kayıt altına alınır. Genç kahramanın dünya görüşü ile çizilmiş hayata dair resimler, Kazak edebiyatının zengin hazinelerinden biri hâline gelmiştir.

Hikâyede, Kazak köylerinin ortaklaştırma / devletleştirme dönemindeki ve otuzlu yıllardaki görüntüleri derinlemesine ele alınır. Eserde ideoloji adına boyanmış veya uydurulmuş hikâyeler yoktur fakat bunun yanında yazar her gördüğünü, bildiğini olduğu gibi de yazmamış, hafif mizahla, sadeliği bozmayan edebileştirme denemeleri ile okur tarafından yazdıklarının kabulünü sağlamış, okunurluğunu garantilemiştir.

Yazarın *Neredesin Gevher?* (*Kaydasın Gauhar?*) adlı eserinde köy çocuğu olan *Janibek* ve şehir güzeli olan *Gevher* arasındaki temiz aşk anlatılır. Bu romanın anlattığı olaylar, güzel olduğu kadar acıklıdır da. Bütün aşk hikâyelerini kuşatan acı ve çaresizlik, bu romandaki karakterlerin de kaderi hâline gelir. İki genç de birbirlerini çok sever fakat aşkları ayrılmayla sonuçlanır. Delikanlı hayata, insan kaderine, sorumsuz insanlara özgü bir kayıtsızlıkla bakar. Çünkü onun düşüncesi, kapasitesi, hayat görüşü, terbiyesi ve medeniyeti, hayata derinlemesine bakabilmesine yeterli değildir. Böyle bir karakter üzerinden yazar, insanın hayatında yanılmaması ya da çok az yanılması ve aldatılması adına akıl, ahlak, bilgi ve iradenin çok önemli olduğunu eserinde çıplak bir gerçeğe dönüştürür.

On Altı Yaşındaki Şampiyon (*On Altı Jasar Çempion*) adlı romanında yazar, çocukları; spora ve sporun kazandıracağı namusa, vatanseverliğe, azim ve cesarete, terbiyeye davet eder. Bu eser, birçok çocuğun sporla ilgilenmesini sağlamış özellikle erkek çocuklarının boksla uğraşmalarına etki etmiştir.

Yazarın “*Ergejeyli Eline Seyahat*” hikâyesi yarım asır öncesinde yazılmış olsa da şu anki günlere ait gibidir. Bağımsızlığı öven ve düşünce özgürlüğünü yücelten bir eserdir bu. Ergejeyli memleketinde bütün yazarları bir topluluğa itaat ettirecek kimse yoktur. Her türlü düşüncede, her türlü konuda yazıların yer aldığı birçok gazete ve dergi yayınlanır. Şair ve yazarlar, kendi dünya görüşlerine ve değerler sistemine göre beğendikleri gazeteler veya dergiler etrafında toplanır.

Halk da bu düşünce zenginliğini ve hareketliliğini çok beğenir, tartışmalara katılır; gazete, dergi ve kitap satışları çok yüksektir, arz talep sayesinde çok sayıda eser yazılmaya ve basılmaya başlar. En önemli ölçüt halkın

beğenisidir. Halk herhangi bir düşüncüyü beğenmezse, bu düşünce etrafında çıkan gazete ve dergiler ile basılan kitapları almaz. Böylece baskı ve zorlama olmaksızın doğal ve doğru bir sansür uygulaması ile basın yayın hayatı şekillenir.

Sokpakyayev'in eserlerinde genelde Kazak köylerindeki çocuk tipleri vardır. Mesela Boran'daki *Nurcan*, *Jol* hikâyesindeki Balgın, "*Burıl Attaki*" hikâyesindeki *Suleyman* mütevazı, kendi hâlinde köy çocuklarıdır. Bu anlatılardaki her bir olay köyde geçmektedir. Anlatıların başkarakteri olan çocukların bakış açıları köye ve köylülere özgüdür. Onlar, hayatı ve insanları yargılamadan önce anlamak, sevmeyen kimselerdir.

madan önce anlamak, sevmeyen önce tanımak isteyen kimselerdir.

Yazar çocuklara, çocukluğa odaklanmıştır. Çocukların sınır tanımayan hayal güçlerine güvenen, her şeyi gözlerinde canlandırma yeteneklerini bilen ve öngören yazar; her türlü ince ayrıntıya dikkat ederek, hikâyelerini kurgular. Karakterlerin gelişim psikolojisini ve yaş farklılıklarına göre davranışlar sergilemesini gözeterek, bütün bu özelliklerinin toplamı olarak çocuk edebiyatını içerik olarak genişletmiştir. Berdibek Sokpakyayev'in, Kazak çocuk edebiyatının şekillenmesinde emeği çoktur.

Kendi yazarlık hayatına ve sanatına etkisi olan yazarlar arasında, Kazak ve dünya edebiyatından Abay Kunanbayev, Şekspir, Mark Twain, Tolstoy, Gogol gibi yazarları sayan, onları örnek aldığı söyleyen; "Eğer tam söz sanatını öğrenmek istiyorsan, işte bunları oku. Onların nasıl bir yazar olduklarını bil. Yazarlığı onlardan öğren!" diyen yazarın sözlerinden hareketle, eserlerinde bu büyük yazarların etkisi olduğunu söyleyebilir ve görebiliriz.

Berdibek Sokpakyayev'in kronolojik sıra ile eserleri şunlardır:

- Bulak* (Pınar), Seçme Şiirler Kitabı 1950
- On Altı Yaşındaki Şampiyon* (Jekpe Jek) 1951
- Mutluluk Yolu* (Bakit Joli) 1952
- Uzaktaki Köyde* (Alistagı Avılda) 1953

Benim Adım Koca (Menim Atım Koja) 1957
Boztepede Bir Kız Var (Boztöpede Bir Kız Bar) 1958
Çocukluk Dönemine Yolculuk, (Balalıq Şaqqa Sayahat) 1960
Apendenin Hilesi (Apendenin Aylası) 1960
Bozkır Yıldızı (Dala Juldizi) 1960
Ayacan (Ayacan) 1963 - Rus Dilinde Yayınlanması 1965
Nerdesin Gevher? (Kaydasın Gauhar?) 1966
Ölenler Geri Gelmez (Ölgender Kaytıp Kelmeydı) 1969
Şal Men Bala (İhtiyar Ve Çocuk)
Hat (Mektup)
Ultan Okıgası (Ultan'ın Hikayesi)
Uykı Keltiretin Dari (Uyku İlacı)
Tunğı Konak (Gece Misafiri)
Sol Bir Sapar (Sefer)
Saşa (Saşa)
Sarnauk Jengey (Susmayan Yenge)
Men Kalay Uylendim (Ben Nasıl Evlendim)
Redaksiyaga Hat (Yayın Evine Mektup)
Abekennin Sagatı (Abeke'nin Saati)
Ajesinin Balası (Ninesinin Ođlu)
Ana Juregi (Anne Kalbi)
Arippay Men Kökjal Kaskır (Arippay İle Kurt) Ayaktalmagan Macil
(Bitmeyen Meclis)
Balapan Torgay (Kuş Yavrusu)
Bir Kalta Kurt (Bir Cep Dolu Kurut)
Boranda (Fırtınada)
Gulbarşın
Jalgız Koldı Billiayrdşı (Tek Kollu Bilyarcı)
Jasırınbak (Saklambaç)
Köylek Maselesi (Gömlek Meselesi)
Kompas (Pusulula)
Kolhozdan Kelgen Konak (Kolhozdan Gelen Misafir)
Könildi Keş (Eğlenceli Gece) (<https://kitap.kz/author/368>)

Yazarın “Benim Adım Koca” adlı eseri Türkiye Türkçesine kazandırılmış, (Sokpakhbayev, 2018:1-192) yazar ve “Çocukluk Dönemine Yolculuk” eseri hakkında tarafımızca bir yüksek lisans tezi yaptırılmıştır (Durukoğlu - Montanay, 2018:1-272). Bu tezde önce söz konusu eser Türkiye Türkçesine aktarılmış, daha sonra üzerinde kök değerler incelemesi yapılmıştır.

5. Sonuç

Üslup genel olan dilin özel olarak kullanılmasıdır. Berdibek Sokpakhbayev de genel olan Kazak Türkçesini kendine özgü seçimler ve birleşimlerle kullanarak yazdığı eserleri ile edebiyatçı kimliğini sağlamlaştırmış, güçlü tipler yaratarak ve özgün konular anlatarak da Kazak edebiyatını özellikle de Kazak çocuk edebiyatını zenginleştirmiştir.

Berdibek Sokpakhbayev, Kazak edebiyatında toplumun sürekli değişen iç içe geçmiş olaylarına, zamanın ruhunu ve insanın çağlar boyunca değişmeyen doğasını ekleyerek anlatmadaki ustalığı ile öne çıkmış ve tanınmıştır. Onda büyük yetenek sahiplerine özgü, göz ardı edilemez, insan eser bütünlüğünü temsil eden en önemli üç özellik vardır. Birincisi başarılı betimlemeciliği, ikincisi kendi döneminin sosyal yaşantısını edebiyatla büyük bir ustalıkla harmanlaması, üçüncüsü de insan psikolojisini sosyolojik gerçeklerle kaynaştırabilmesidir. İşte bu özellikler Sokpakhbayev'in kalemine ait baskın özelliklerdir diyebiliriz.

Berdibek Sokpakhbayev'in eserleri hayatın doğal akışına, eşyanın doğasına, doğanın ritmine göre kurgulanmıştır. Hangi eserini okursanız okuyun, yaşamın gerçekleriyle karşılaşsınız. Anlatmak istediklerinin hepsi gerçeğin edebiyat dilinden ifadesidir. Sokpakhbayev'in eserlerinin en önemli özelliklerinden biri de saf gerçek ile bir söz sanatı olan edebiyatın altın oranına karşılık gelen denge arayışıdır.

Yazarın hayal hakikat ayırımındaki seçimi, hep hakikatten yanadır. Bu netlik konu ile anlatım uyumunda da sürekli gözetilmiştir. Yazar kendi döneminin yaşantısını, gerçeklerden kopmadan, olduğu gibi anlatmasıyla; edebiyatı tarihin yardımcısı ve ikinci dereceden kaynağı olarak gösteren, paralel okumalarla zenginleştirdiğini ifade eden yeni tarihselci edebiyat kuramı ile okunmaya elverişli eserler kaleme alır. Berdibek Sokpakhbayev'in eserleri birinci dereceden olmasa da ikinci dereceden bir tarih kitabı gibi okunabilir. Özellikle Yakın Çağ Kazak tarihine ve toplumuna ışık tutacak netlikteki eserler, insandan topluma, toplumdaki devlete ve devletten evrene doğru gelişen bir içeriğe yaslanmaktadır.

Öykü ya da roman olsun, bir edebiyat eserinin gerçek bir sanat eseri olması için birçok şartı taşıması ve karşılaması lazımdır. Bu şartlar; konu seçiminden konunun işlenmesine, başlık seçiminden karakter çizimine, duygu ile düşüncenin kaynaştırılmasına, hayal ile hakikatin dengelenmesine doğru genişler. Edebiyat sanatının bütün içeriği ve incelikleri gözetilerek söylenildiğinde, Berdibek Sokpakhbayev hem Türk hem de dünya edebiyatının değerli yazarlarından biridir çıkarımına rahatlıkla ulaşılabilir.

Berdibek Sokpakhbayev, 20. yüzyıl Kazak Türk edebiyatının özellikle ikinci yarısında; şiir, tiyatro, çocuk edebiyatı örnekleri, hikâye ve roman

türünde yazdıkları ile iz bırakan önemli yazarlardan biridir. Bağımsızlığı tam karakteri olarak ifade edebileceğimiz yazar; özgür ve gür sesi ile yaşadığı çağın ve Kazak halkının sesi, nefesi, ruhu, bedeni ve bilgisi olmuştur. Yazar, Kazak Türklerinin duyguları ve düşünceleri ile birlikte, dillerini de yarına taşımalarını sağlayacak sayıda ve içerikte eserler kaleme almıştır.

Berdibek Sokpakyayev, kendi ulusu ve tüm insanlık adına zamanı donduran ve sonsuzlaştıran zaman yapıcılardan (time-bender) biridir. Eserlerinin Türkiye Türkçesine ve tüm Türk lehçelerine aktarılması, yazarı özne edinen konferans ve sempozyumların düzenlenmesi, Türk soyunun değişik boylarının birbirlerini daha iyi anlamalarına ve yakınlaşmalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Alimbayev, M. (1994); Beren Talant Berdibek, Halık Kenesi Dergisi, Almatı. Ayşolakov, T. (2001) Korkem Şıgarmanın Estetiklik Tabiatı, Gılım Yayınevi, Almatı.

Bilim ve medeniyet kanalı, Özel yayın, <https://www.youtube.com/watch?v=Z3hIKhFeXMQ>, Son Erişim Tarihi: 14 Mart 2017.

Durukoğlu, S. – Montanay, E. (2018); Berdibek Sokpakyayev'in "Çocukluk Dönemine Yolculuk" (Balalığ Şakka Sayahat) Adlı Eserinin Türkiye Türkçesine Kazandırılması ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

<https://kitap.kz/author/368>. https://kk.wikipedia.org/wiki/Бердібек_Ыдырысұлы_Сокпакбаев.

Kolcu, A. İ. (2006); Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı, c. 1, Salkımsöğüt Yayınevi, Ankara.

Mirzahmetuli, M. (2004); Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 28 Kazak Edebiyatı II, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Mukanov, S. (1978); Tandamalı Şıgarmalar/ Seçmeler 4c. Jazuşı Yayınevi, Almatı.

Myrza K. A. (2001); Jazmış, Kazıgurt Yayınevi, Almatı.

Myrza, K. A. (2014); Hantenri Dergisi, S. No38 (7840), Almatı.

Nurgali R. (1991); Arkau, İki Ciltlik Seçmeler Kitabı, Jazuşı Yayınevi, Almatı.

Nurhatov, A. (1962); İdea ve Obraz, Almatı.

Sokpakyayev, B. (2018); Benim Adım Koca, (çev: Cemile Kınacı), Bengü Yayınları, Ankara.

Sokpakyayev, B. (2014); Çocukluk Dönemine Yolculuk, (Balalığ Şakka Sayahat). An Arıs Yayınları, Almatı.

Sokpakyayeva, S. - Bakkoca M. (2005); Berdibek Sokpakyayev Hakkında Hatıralar, Bilim Yayınları, Almatı.

Sokpakyayev, B. (2014); Eserleri, Kazakparat Yayınları, Almatı.